

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2001
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

A. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιώργος Ιωάννου, *Το Γάλα* (απόσπασμα)

Γάλα έχω χρόνια να πιω. Μου λένε πως το απεχθάνονται κυρίως οι μπεκρήδες. Μισώ κατά βάθος τους μπεκρήδες και τα πιωτά. Πολλούς παρόμοιους τύπους είδα στη ζωή μου και τους σιχάθηκα. Είμαι εξαιρετικά ευαίσθητος σ' αυτό το θέμα.

Τον καιρό της μεγάλης πείνας το γάλα, μαζί με μερικά άλλα τρόφιμα, ήταν η μεγάλη ιδέα μου. Δεν ξέρω πώς έγινε και τώρα το έχω ξεχάσει, χωρίς όμως να πάψω να το σέβομαι ως κάτι το ιερό. Η λησμοσύνη μου αυτή δεν οφείλεται στα πιωτά. Παραχόρτασα ίσως και δόξα τω θεώ δεν έχω για πολλά χρόνια αρρωστήσει.

Τρεις ή μάλλον δυο φορές μας έδωσαν όλο κι όλο τότε γάλα με το δελτίο. Την τρίτη φορά πήγα αλλά ματαιώθηκε η διανομή. Πήγαινα σ' ένα γαλατάδικο μακρινό, στην άλλη άκρη. Το μοίραζαν απόγευμα, έπρεπε όμως να πας να πιάσεις ουρά σχεδόν απ' το μεσημέρι. Θυμάμαι πολύ ζωνρά την τρίτη και τελευταία μετάβαση μου στο ελεεινό αυτό γαλατάδικο.

Έφτασα νωρίς εκεί και μπήκα αμέσως στην ουρά, που ήταν κιόλας μεγάλη. Το χτεσινό πάθημα πολλών είχε γίνει μάθημα σε όλους. Το στρίμωγμα εξαιτίας και του κρύου ολοένα μεγάλωνε. Ο γαλακτοπώλης όμως δε φαινόταν ν' ανοίξει το γαλατάδικο. Στο μεταξύ έγιναν κάνα δυο επεισόδια λόγω της στενής επαφής μας, Παρ' όλη την πείνα, όπως θα θυμούνται ελπίζω πολλοί, άνοιξε και λουλουδίξε τότε στις ουρές το κολλητήρι.

Κάποια στιγμή ο γαλακτοπώλης με το καρότσι του φάνηκε. Έρχονταν όμως πολύ γρήγορα και τα γκιούμια χοροπηδούσαν. Σαν έφταξε κοντά, μας φώναξε: «Χύθηκε το γάλα στο δρόμο». Κανείς δε διαμαρτυρήθηκε. Έλεγαν άλλωστε πως είναι ταγματασφαλίτης. Τη νύχτα γυρνούσε και σκότωνε. Διαλύσαμε περίλυποι την ουρά και πήραμε τους δρόμους. Ήταν φανερό πως είχε τελειώσει κι αυτή η υπόθεση. Ήμουν απαρηγόρητος.

Στο γυρισμό άλλαξα δρομολόγιο για να μην ξαναπεράσω από κάτι πεθαμένους που είχα δει πρωύτερα. Τους είχαν παρατήσει, ποιος ξέρει γιατί, εκεί που αρχίζει σήμερα η έκθεση κι ακριβώς στο σημείο, θαρρώ, όπου τώρα υψώνεται το τεράστιο μοντέρνο γλυπτό που εκφράζει, καθώς λένε οι ειδικοί, την αιώνια ορμή του ανθρώπου για πρόοδο και ανάταση. Ήταν ένα μεγάλο ορθογώνιο κασόνι και τους είχαν μέσα πρόσωπο με πρόσωπο.

Επιστρέφοντας αργά από άλλους δρόμους γρήγορα ξεχάστηκα κι άρχισα, όπως συνήθως, να ονειρεύομαι φαγητά. Τα φαγητά που τρώγαμε τότε ήταν κάτι απίστευτα πράγματα. Όλα έμοιαζαν με κάτι το προπολεμικό, μα κανένα δεν ήταν ακριβώς το ίδιο. Θαρρείς και το παν ήταν να διατηρηθεί η ονομασία. Για το *κατσαμάκι* όμως ονομασία ευγενική δε βρέθηκε, θα 'ξιζε να γραφτεί μια μελέτη για τα φαγητά της κατοχής. Δεν αποκλείεται μερικά να γίνουν και της μόδας, όλα να τα περιμένεις. Τα πιο πολλά είχαν για βάση τους το καλαμπόκι. Είναι μυστήριο πράγμα από που ξεφύτρωσε ξαφνικά τόσο πολύ

καλαμπόκι. Ακόμη και στις εκκλησίες αντίδωρο καλαμποκίσιο μοιράζανε. Όλοι έσπευδαν να πάρουν.

Θυμάμαι ένα σωρό γωνιές που είδα ανθρώπους να πέφτουν. Περνώντας τους ξαναφέρνω στη μνήμη μου λέγοντας μια ευχή. Αν ήμασταν άνθρωποι, θα 'πρεπε σε μερικά έστω σημεία να υπάρχει κάτι, ένα σημάδι, για μαρτυρία και υπενθύμιση. Σε μια μεγάλη απεργία προπολεμική, εκεί όπου είχαν πέσει απεργοί, πάνω στα ξερά αίματα, οι φίλοι τους και σύντροφοί τους είχαν βάλει από μια τραγιάσκα κι ένα κουλούρι. Σχεδόν αμέσως, βέβαια, εξαφανίστηκαν αγρίως όλα αυτά. Πολλοί άνθρωποι έχουν πεθάνει στους δρόμους αυτής της πόλης.

Νομίζω πως με έχουν σώσει τα όνειρα, τα οράματά μου μάλλον. Τότε με είχε πιάσει μεγάλη μανία με το γάλα και το κακάο. Φανταζόμουν καζάνια ολόκληρα με γάλα και κακάο να τ' ανακατεύω με μια τεράστια ξύλινη χοντρή κουτάλα και να με τυλίγει η θεσπέσια εκείνη ευωδιά. Έριχνα, βέβαια, μέσα και άφθονη ζάχαρη, γνήσια, όχι ζαχαρίνη, που τόση ζημιά έκανε στην ερωτική ικανότητα πολλών. Ανεβοκατέβαζα συνεχώς τις δόσεις ώσπου στο τέλος μπουχτιζα, βαρυστομάχιαζα σχεδόν, απ' τα τόσο βαριά πράγματα που έτρωγα με το νου μου. Ο διεθνής ερυθρός σταυρός, ευτυχώς, μας μοίρασε μερικές φορές απ' όλα αυτά τα πράγματα. Τι έγιναν άραγε όλοι εκείνοι οι σεμνοί ξένοι που με τόση κρυφή συγκίνηση κοίταζαν εμάς τα παιδιά όταν πηγαίναμε να πάρουμε τα είδη; Πολλές φορές τους πρόσεξα να μου ζυγιάζουν πολύ παραπάνω κάνοντας μάλιστα και τον αυστηρό. Όλοι τους έχουν λησμονήσει. Αν σκότωναν ανθρώπους, θα ήταν σήμερα πασίγνωστοι, ίσως και δοξασμένοι. Αλλά τι να μας κάνουν τα τρόφιμα του ερυθρού σταυρού; Η τροφή ήταν μια καθημερινή υπόθεση που μόνο μια γεμάτη αγορά μπορούσε να τη λύσει. Γι' αυτό κι εγώ είχα καταφύγει στη φαντασία. Χρόνια και χρόνια, κι όχι μονάχα στην κατοχή, τέτοια ήταν τα νεανικά μου όνειρα. Όλο για φαγιά, για ψωμιά, για ρούχα και παπούτσια. Δε μου έμενε δυστυχώς καιρός ούτε ικμάδα για πράγματα υψιπετή και λεπτεπίλεπτα. Αργά το διαπιστώνω, τι κρίμα! Ενώ κάτι συνομήλικοί μου από χωριά ή πλουσιόσπιτα είναι σήμερα μέχρι λιποθυμίας λεπταίσθητοι — και τι ντροπή! — ακόμα και μπλαζέδες...

B. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η μαρτυρία, το βίωμα, η εξομολόγηση τροφοδοτούν τα κείμενα του Ιωάννου. Αφού μελετήσετε το απόσπασμα, να γράψετε ένα ενδεικτικό χωρίο για κάθε περίπτωση.
Μονάδες 15
2. Στο απόσπασμα, που σας δίνεται, να εντοπίσετε τέσσερις διαφορετικές αφηγηματικές τεχνικές και να αναφέρετε τη λειτουργία τους.
Μονάδες 20
3. Η δομή του πεζογραφήματος του Γ. Ιωάννου θεωρείται στοιχειώδης σε αντίθεση με τους παλιότερους πεζογράφους. Να αναφέρετε τέσσερα στοιχεία του αποσπάσματος που τεκμηριώνουν τη θέση αυτή.
Μονάδες 20
4. «Θυμάμαι ένα σωρό γωνιές που είδα ανθρώπους να πέφτουν. Περνώντας τους ξαναφέρνω στη μνήμη μου λέγοντας μια ευχή. Αν ήμασταν άνθρωποι θα 'πρεπε σε μερικά έστω σημεία να υπάρχει κάτι, ένα σημάδι για μαρτυρία και υπενθύμιση». Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω χωρίου σε μία έως δύο παραγράφους.
Μονάδες 25
5. Πώς αντιμετωπίζεται η πείνα στο απόσπασμα του Γ. Ιωάννου και πώς στο απόσπασμα του Π. Γλέζου που ακολουθεί;

Πέτρος Γλέζος, *Το διακοσάρι (απόσπασμα)*

Περνούσαμε τις φριχτές ημέρες της σκλαβιάς. Οι Γερμανοί και οι Ιταλοί είχαν ρημάξει την χώρα, είχαν ρουφήξει κάθε ικμάδα της. Το πλήθος πεινούσε, γύριζε απελπισμένο στους δρόμους σαν πεινασμένο σκυλί. Όλη την ημέρα μακάβρια ηχούσε η φωνή της πείνας σε όλη την πόλη.

Το διαμέρισμα που τώρα μέναμε ήταν ισόγειο, από τα παράθυρά του μπορούσαν να μας βλέπουν οι περαστικοί. Έτσι, φοβισμένα ματάκια μικρών παιδιών έσκυβαν και μας κοίταζαν, άπλωναν το χέρι προτείνοντας ένα δισκάκι για λίγο φαγητό, ένα ντενεκεδάκι για λίγο λαδάκι. Σχεδόν κάθε μεσημέρι η ίδια πονεμένη άγρια φωνή κάποιου μεγάλου ακουγόταν.

— Πεινάω, καλέ κυρίες μου, πεινάω!.. Δομούτε, καλέ κυρίες μου, λίγο ψωμάκι. Δομούτε λίγο ψωμάκι...

Και φοβερό σπαραγμό αισθανθήκαμε κάποιο μεσημέρι, όταν ο αγαπητός μας νέος γιατρός ήρθε στο σπίτι μας, κρατώντας ένα μικρό φλιτζάνι, να ζητήσει δειλά δειλά λίγο λάδι.

— Η μητέρα πρήστηκε... Έπαθε αβιταμίνωση!...

Πεινούσαμε κι εμείς. Όμως κρατηθήκαμε με την βοήθεια του θεού στη ζωή, εμείναμε σφιχτά ενωμένοι και στην πείνα και στο λίγο φαγάκι, που εξοικονομούσαμε. Έτσι μπορούσαμε να κάνουμε ακόμη κι ένα μικρό πιατάκι κόλλυβα στη μνήμη της μητέρας και να το πάμε κάτω στο Τρίτο Νεκροταφείο, το νεκροταφείο της Κοκκινιάς, όπου χιλιάδες οι φτωχοί κάτοικοι της πολιτείας και οι παρεπίδημοι κοιμούνται τον αιώνιον.

Λοιπόν, ένα πρωινό βγαίνοντας από το Νεκροταφείο είδαμε να φεύγει απ' αυτό ένας χλομός αδύνατος νέος, σέρνοντας παλιό κακοφτιαγμένο χειραμάξι. Κι όταν καλύτερα προσέξαμε, είδαμε με φρίκη μέσα στο χειραμάξι, διπλωμένη σχεδόν στα δυο, μεσόκοπη γυναίκα πεθαμένη. Ήταν ένας σκελετός, τα αραιά άσπρα μαλλιά της χύνονταν έξω από το χειραμάξι και τα λυμένα χέρια της κρεμασμένα κι αυτά έξω χτυπούσαν στις μεταλλικές ρόδες του χειραμαξίου και μαύριζαν.

Τρομάξαμε, Ένας Γερμανός στρατιώτης φωτογράφιζε, το θέαμα.

— Πού πηγαίνεις, παιδί μου, την νεκρή; ερωτήσαμε κατάπληκτοι.

— Φεύγω, απάντησε, δεν την δέχονται εδώ. Κατοικούσε, λέει, σε περιφέρεια, στον Αιγάλεω, που δεν δικαιούται να θάβει τους νεκρούς του εδώ!...

Μονάδες 20

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Πράγματι, η μαρτυρία, το βίωμα και η εξομολόγηση τροφοδοτούν όλα τα κείμενα του Ιωάννου, κατά συνέπεια και το *Γάλα*. Η μαρτυρία αποτελεί μιαν ανάμνηση του συγγραφέα που σχετίζεται με ένα συγκεκριμένο και επιβεβαιωμένο και από άλλες πηγές ιστορικό γεγονός. Σχετικό χωρίο μέσα στο κείμενο θα μπορούσε να θεωρηθεί, κατ' αρχάς, το εξής: *Τρεις ή μάλλον δύο φορές... το δελτίο*, στο οποίο αναφέρεται ότι οι άνθρωποι κατά την περίοδο της κατοχής αγόραζαν με ειδική κάρτα αγαθά που βρίσκονταν σε έλλειψη. Μαρτυρία, συγχρόνως, αποτελεί και η μνεία του αφηγητή στους ανθρώπους που πέθαιναν από την πείνα και τους παρατούσαν στους δρόμους, πράγμα που αποτελούσε ιεροσυλία (σχετικό χωρίο: *Στο γυρισμό ...πρόσωπο με πρόσωπο...*). Ακόμα ως μαρτυρίες μπορούν να θεωρηθούν πρώτον η αναφορά στην προπολεμική απεργία και το θάνατο των απεργών (*Σε μια μεγάλη απεργία...κουλούρι*) και δεύτερον η υπενθύμιση της σημαντικής προσφοράς του Ερυθρού Σταυρού με τις διανομές τροφίμων (*Ο διεθνής ερυθρός σταυρός...και τον αυστηρό*).

Παράλληλα, το βίωμα σχετίζεται με εμπειρίες και μνήμες του συγγραφέα από την προσωπική του συμμετοχή στα γεγονότα, όπως αυτές καταγράφονται και αποδίδονται στο συγκεκριμένο κείμενο. Το κεντρικό βιοματικό περιστατικό εδώ συνίσταται στην ματαιωμένη διανομή του γάλακτος και στον τρόπο που αυτή επηρέασε την ψυχοσύνθεση

του αφηγητή. *(Την Τρίτη φορά πήγα ...Ήμουν απαρηγόρητος)*. Συμπληρωματικά, βιωματικό στοιχείο αποτελεί και ο λόγος του αφηγητή για τα φαγητά της κατοχής όπως προκύπτει από το απόσπασμα: *Τα φαγητά που τρώγαμε...όλοι έσπευδαν να πάρουν.*

Τέλος, εξομολογητική διάθεση του αφηγητή παρατηρείται στα σημεία εκείνα που μιλάει για τον εαυτό του, τις σκέψεις, τις επιδιώξεις, τα συναισθήματα και τις ανάγκες του, όπως για παράδειγμα στην εισαγωγική παράγραφο, όπου παρουσιάζεται η στάση του απέναντι στο γάλα *(Γάλα έχω χρόνια να πιω...σ' αυτό το θέμα)*. Ωστόσο, το κύριο εξομολογητικό θέμα του αποσπάσματος, είναι τα οράματα του αφηγητή σχετικά με τα φαγητά γενικά *(Επιστρέφοντας αργά...να ονειρεύομαι φαγητά)*, ειδικότερα δε με το γάλα *(Νομίζω πως με έχουν σώσει...που έτρωγα με το νου μου.)* σε συνδυασμό, βέβαια, με τις αιχμηρές αυτοειρωνικές και ειρωνικές παρατηρήσεις του για το πώς οι δυσμενείς συνθήκες της ζωής επηρεάζουν την πνευματική δημιουργία *(Γι' αυτό κι εγώ...μπλαζέδες)*.

2. Το κείμενο αποτελείται από συνδυασμό αφηγηματικών τεχνικών, για να τονιστεί ο βιωματικός και εξομολογητικός χαρακτήρας του. Πρώτη και βασική μπορεί να θεωρηθεί η τεχνική του συνειρμού, εφόσον ο αφηγητής ξεκινά από ένα βασικό ερέθισμα, το γάλα, και με αφορμή αυτό περνά στις αναμνήσεις του από την πείνα κατά την περίοδο της Κατοχής. *(Είμαι εξαιρετικά ευαίσθητος σ' αυτό το θέμα → Τον καιρό της μεγάλης πείνας το γάλα...)*. Επιπρόσθετα με την τεχνική αυτή ο αφηγητής συνδέει αντιθετικά το παρελθόν με το παρόν, την παλαιά και τη σύγχρονη μορφή της πόλης *(Τους είχαν παρατήσει...πρόσωπο με πρόσωπο)*.

Εξίσου σημαντική είναι και η τεχνική του εγκιβωτισμού / αναδρομικής ή οπισθοχωρητικής αφήγησης, σύμφωνα με την οποία ο αφηγητής από κάποια αφορμή αφηγείται την προηγούμενη ζωή του σε σχέση με την παρούσα. Συγκεκριμένα, η διαπλοκή των χρονικών επιπέδων στο απόσπασμα που δίδεται έχει ως ακολούθως: Η αναδρομή στο παρελθόν αρχίζει με την αναφορά του αφηγητή στον καιρό της μεγάλης πείνας *(Τον καιρό ...ιδέα μου...)*, για να διακοπεί αμέσως μετά με το σχόλιό του σε σχέση με τον κορεσμό του σήμερα *(Δεν ξέρω πώς έγινες...αρρωστήσει)*. Συνεχίζεται με το περιστατικό της διανομής του γάλακτος και διακόπτεται με τις αναφορές στο *τεράστιο μοντέρνο γλυπτό* και στα φαγητά της κατοχής, που *δεν αποκλείεται μερικά να γίνουν και της μόδας, όλα να τα περιμένεις*. Θα πρέπει ιδιαίτερα να προσεχθεί η μνεία στην προπολεμική απεργία, όπου παρατηρείται διπλός εγκιβωτισμός (αναδρομή στην αναδρομή). Τέλος, η οπισθοχωρητική αφήγηση διακόπτεται στο σημείο όπου ο αφηγητής συγκρίνει τον εαυτό του και τις υλικές δυσχέρειες της ζωής του με τις ανέσεις των συνομηλίκων του *από χωριά ή πλουσιόσιπτα*. Συμπληρωματικό προς τα παραπάνω λειτουργεί και η περιγραφή (π.χ. η ματαιωμένη διανομή του γάλακτος, ο τρόπος που ήταν πεταμένοι οι νεκροί στο δρόμο, η επιμνημόσυνη τελετή των απεργών προς τιμή των νεκρών συναδέλφων τους, το όραμα του αφηγητή σχετικά με το γάλα και το κακάο). Στόχος της περιγραφής είναι να ενισχύσει την αμεσότητα και την παραστατικότητα των βιωμάτων του συγγραφέα.

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί η χρήση της ειρωνείας *(τους είχαν παρατήσει...για πρόοδο και ανάταση /, Δεν αποκλείεται μερικά να γίνουν και της μόδας, όλα να τα περιμένεις // Ακόμη και στις εκκλησίες ...να πάρουν // Αν σκότωναν...ίσως και δοξασμένοι // Ενώ κάτι συνομήλικό μου ...ακόμα και μπλαζέδες)* και της αυτοειρωνείας *(χρόνια και χρόνια...τι κρίμα!)* με την οποία ο Ιωάννου επιχειρεί να ξεπεράσει την αμφιθυμία του και τα σκληρά και επικίνδυνα σημεία της μνήμης. Παράλληλα έτσι αποφορτίζεται και το μελαγχολικό ψυχολογικό κλίμα που δημιουργεί η αφήγηση στο σύνολό της.

3. Η στοιχειώδης δομή του πεζογραφήματος αυτού του Γ. Ιωάννου σχετίζεται με την τεχνική του διασπασμένου θέματος, τη μονοεστιακή αφήγηση, τις συνεχείς παρεκβάσεις και την εκτεταμένη χρήση της αντίθεσης.

Συγκεκριμένα, το θέμα δεν παρουσιάζει ενότητα με την έννοια της αρχής, μέσης και τέλους, αλλά αποτελείται περισσότερο από στιγμιότυπα που εντυπωσίασαν τον αφηγητή ή τον σημάδεψαν τόσο, ώστε αισθάνεται την ανάγκη να τα εξομολογηθεί (π.χ. το περιστατικό

της διανομής του γάλακτος, τα οράματα των φαγητών κ.ά). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι απουσιάζει η κλασική έννοια της πλοκής, με τις δραματικές και συναισθηματικές κορυφώσεις.

Παράλληλα, ο αφηγητής αφηγείται και συμμετέχει στα εξιστορούμενα (ομοδιηγητικός), αφηγείται δηλαδή αποκλειστικά την εσωτερική ζωή ενός μόνο ανθρώπου, του εαυτού του, ενώ τα υπόλοιπα πρόσωπα (ο ταγματасφαλίτης - οι απεργοί - οι σεμνοί ξένοι - οι συνομήλικοι) αποδίδονται σχηματικά και αποτελούν απλώς σημεία αναφοράς, δηλαδή διαμορφώνουν το αφηγηματικό σκηνικό, δε δρουν, δεν πρωταγωνιστούν. Σημεία του κειμένου, στα οποία φαίνεται ξεκάθαρα η συγκεκριμένη αφηγηματική στάση, είναι τα ακόλουθα:

- η δήλωσή του ότι δεν πίνει γάλα
- η περιγραφή της στάσης του απέναντι στους μεκρήδες
- η αναφορά των προσωπικών του εμπειριών σχετικά με τη διανομή του γάλακτος, τους νεκρούς στο δρόμο, την απεργία κλπ.

Ακόμη, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι παρεκβάσεις από το κεντρικό περιστατικό της αφήγησης, δηλαδή την ματαιωμένη διανομή του γάλακτος. Οι παρεκβάσεις αυτές δεν είναι σύντομες όπως στην παραδοσιακή πεζογραφία, αλλά τείνουν προς την αυτονόμηση, π.χ. τα οράματα του αφηγητή για το γάλα που αποκτούν αφηγηματική αυταξία.

Τέλος, μέσα στο κείμενο βρίσκονται διάσπαρτες πλήθος αντιθέσεις, οι οποίες υπογραμμίζουν τη διάσταση μεταξύ πραγματικότητας και φαντασίας και μεταξύ παρελθόντος και παρόντος (π.χ. οι αντιθέσεις του συγγραφέα με τους μεκρήδες ως προς το πιτό / της έντονης κατοχικής επιθυμίας του συγγραφέα για γάλα και του «χορτάσματός» του τα μετέπειτα χρόνια / στο κασόνι με τους νεκρούς και το μετέπειτα καλλιτέχνημα / του ταγματасφαλίτη γαλακτοπώλη και των ξένων / του φανταστικού χορτάσματος και της εξάντλησης από την πείνα / στην έλλειψη μνήμης των νεκρών από την πείνα και στη μνήμη των αγωνιστών).

4. Το συγκεκριμένο χωρίο αντανακλά την προσωπική βιοθεωρία του Γ. Ιωάννου και την κριτική του απέναντι στα δραματικά γεγονότα της κατοχής. Συγκεκριμένα, θίγεται το θέμα του μαρτυρικού θανάτου των ανθρώπων της εποχής εκείνης από πείνα και εξαθλίωση και της λήθης των μεταγενέστερων προς αυτούς. Ο αφηγητής διαπιστώνει με πίκρα ότι η θυσία των ανθρώπων αυτών ήταν χωρίς αντίκρυσμα, εφόσον δε βρίσκεται κανένας από τους ζωντανούς, συμπεριλαμβανομένου και του ιδίου, να τους θυμηθεί και να τους τιμήσει.

Η στάση αυτή δηλώνει πρώτα απ' όλα ασέβεια προς τους νεκρούς, ενώ παράλληλα διαφαίνεται και η ηθική εξαχρείωση και η έλλειψη ανθρωπιάς του μεταπολεμικού ανθρώπου. Ο αφηγητής δηλαδή στηλιτεύει τα σύγχρονα ήθη, επιδιώκοντας την ευαισθητοποίηση των αναγνωστών απέναντι στον αγώνα των αφανών αυτών ηρώων.

5. Αδίδακτο κείμενο:

Και στα δύο κείμενα κεντρικό θέμα είναι η πείνα κατά την περίοδο της κατοχής και η αντιμετώπισή της από τους απλούς ανθρώπους της εποχής. Συγκεκριμένα παρουσιάζεται με τρόπο εναργή και παραστατικό η αδυναμία και η απελπισία του πλήθους από την έλλειψη τροφίμων (*Διαλύσαμε περίλυποι...αυτή η υπόθεση // το πλήθος πεινούσε...σε όλη την πόλη*), καθώς και ο φόβος και η παραίτησή τους από οποιαδήποτε προοπτική αντίδρασης (*Κάποια στιγμή...και σκότωνε //Έτσι, φοβισμένα ματάκια...λίγο λαδάκι*). Επίσης, τονίζεται το γεγονός ότι η Κατοχή είχε στερήσει από τους ανθρώπους τις ζωτικές τους δυνάμεις και τους οδηγούσε στη δυστυχία ή την απόγνωση (*Χρόνια και χρόνια...υψιπετή και λεπτεπίλεπτα // Οι Γερμανοί ...κάθε ικμάδα της*).

Ωστόσο, ενώ ο Ιωάννου στο κείμενό του δείχνει ότι η πείνα επέφερε ηθική εξαχρείωση και οδήγησε τους κατοχικούς ανθρώπους στο να μην τιμούν τους νεκρούς, φτάνοντας ακόμα και στα όρια της ιεροσυλίας (*Τους είχαν παρατήσει ...πρόσωπο με πρόσωπο //Αν ήμασταν άνθρωποι...στους δρόμους αυτής της πόλης*), ο Γλέζος δίνει έμφαση στην διατήρηση της ανθρωπιάς και τονίζει το γεγονός ότι, παρά την έλλειψη των

απαραίτητων, οι άνθρωποι εξακολουθούσαν να τιμούν τους (οικογενειακούς) νεκρούς, όπως και όσο μπορούσαν (*Όμως κρατηθήκαμε...των αιώνιων*). Παράλληλα στο ίδιο κείμενο γίνεται μνεία και της ιερόσυλης συμπεριφοράς των κατακτητών, στοιχείο που δεν απαντά στο κείμενο του Ιωάννου (*Ένας Γερμανός...το θέαμα*).

Αλλά η κυρίαρχη διαφορά των δύο κειμένων συνίσταται στη στάση των δύο αφηγητών απέναντι στην Κατοχική πείνα, εφόσον ο μεν Ιωάννου αντιμετωπίζει το θέμα με χιούμορ, ειρωνικά σχόλια και ανάλαφρο ύφος (*Ανθίζε...το κολλητήρι // έριχνα...ικανότητα πολλών //βαρυστομάχια...με το νου μου*), ενώ ο Γλέζος εκφράζει σαφέστατα την μελαγχολία του, καταδεικνύοντας την τραγικότητα των περιστάσεων με ύφος που αγγίζει τα όρια του μελοδραματισμού (*Σχεδόν κάθε μεσημέρι...Έπαθε αβιταμίνωση*). Η διάσταση αυτή τονίζεται και από τη χρήση των αφηγηματικών προσώπων: στον Γ. Ιωάννου το α' ενικό πρόσωπο δείχνει ότι η αφήγηση παραμένει στα όρια της εμπειρίας ενός μονάχα ανθρώπου και άρα εν πολλοίς αποστασιοποιείται από το δράμα των πολλών, ενώ στον Γλέζο το α' πληθυντικό πρόσωπο σημαίνει απόλυτη συναισθηματική συμμετοχή και ένταξη στην κοινή μοίρα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα χαρακτηρίζονται στο σύνολό τους μη αναμενόμενα και διαβαθμισμένης δυσκολίας. Ειδικότερα, οι ερωτήσεις 1 και 4 είναι μέλλον μέτριας δυσκολίας και προσεγγίσιμες από όλους, λίγο –πολύ τους υποψηφίους. Αντίθετα, οι ερωτήσεις δύο και τρία είναι αρκετά απαιτητικές, καθώς προϋποθέτουν συστηματική μελέτη, κρίση και συνθετική ικανότητα εκ μέρους των υποψηφίων, ενώ το αδιδακτο κείμενο χαρακτηρίζεται μάλλον βατό και χωρίς ιδιαίτερες συγκριτικές δυσκολίες.